

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті розглянуто поняття «облікова політика», а також розглянуто особливості формування облікової політики підприємства в умовах міжнародної конкуренції.

В статті рассмотрено понятие «учетная политика», а также рассмотрены особенности формирования учетной политики предприятия в условиях международной конкуренции.

The term «accounting policy» and the peculiarities of formation of enterprises' accounting policy in the conditions of international competition are considered in the article.

Ключові слова: облікова політика, підприємство, міжнародна конкуренція.

Господарська діяльність вітчизняних підприємств пов'язана з розширенням територіальних меж її здійснення, що передбачає необхідність конкурувати підприємству не лише в межах українського ринку, а і на міжнародному рівні. Умови міжнародної конкуренції зумовлюють специфіку діяльності підприємства та процес відображення цієї діяльності в обліку. Від способів відображення в обліку господарських засобів та джерел їх формування залежить подальша можливість порівняння даних різними користувачами для ухвалення рішень. Особливо ускладнюють такий процес різноспрямовані облікові політики підприємств одного виду економічної діяльності, що одночасно конкурують на міжнародному ринку. Від вибору облікової політики підприємства залежить якість фінансової звітності та її придатність до аналізу діяльності підприємства. Від чого, в свою чергу, залежить ефективність управлінських рішень. Тому формування облікової політики має відбуватися з урахуванням умов, в яких функціонує підприємство, за участю не лише бухгалтера, а і за участю різних фахівців та керівників підприємства. Вагомий внесок у розвиток бухгалтерського обліку щодо формування облікової політики зробили М.Білуха, Ф.Бутинець, С.Голов, А.Загородній, Ю.Кузьмінський та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питанням облікової політики підприємства присвячені роботи таких науковців, як: О.Бондаренко [1], М.Білан [1], І.Гончаренко [3], М.Дупай [4], Н.Кімова [10], В.Олійничук [7], О.Пенькова [8], І.Рузмайкіна [9], О.Шевченко [5], Л.Янчева [10], С.Яцишин [11] та ін. Кожна з робіт має свою специфіку викладання матеріалу про облікову політику підприємства, яка зумовлена особливостями її формування та реалізації в певних галузях. У зв'язку з підвищенням ролі міжнародного співробітництва та дискусіями щодо формування облікової політики в цих умовах актуальним стало питання формування облікової політики саме в умовах міжнародної конкуренції.

Тож, незважаючи на певні наукові напрацювання, метою даної статті є дослідження поняття облікової політики, її формування та дослідження чинників, що пливають на цей процес в умовах міжнародної конкуренції.

Облікова політика існує для організації діяльності підприємства, яка застосовується із самого початку здійснення його господарських операцій. Від складових елементів облікової політики підприємства залежить достовірне

відображення господарських операцій, а відповідно й інформація у фінансовій звітності.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика передбачає сукупність принципів, методів та процедур, що використовується для складання фінансової звітності. Як зазначили Л.М.Янчева та Н.С.Акімова, у практиці бухгалтерського (фінансового) та управлінського обліку багатьох держав світу термін «облікова політика» означає сукупність способів ведення підприємством обліку [10]. Визначення, наведене в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», майже ідентичне визначенню у МСФЗ. Згідно з [6], облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності. МСФЗ наводить облікові політики, які, за висновком РМСБО, дають змогу скласти таку фінансову звітність, яка міститиме доречну та достовірну інформацію про операції, інші події та умови, до яких вони застосовуються. Такі політики не слід застосовувати, якщо вплив їх застосування є несуттєвим. Проте неприйнятним є робити несуттєві відхилення від МСФЗ або залишати їх невиправленими, щоби досягти особливого подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності або грошових потоків суб'єкта господарювання [6].

Слід зазначити, що облікова політика поширюється і впливає не лише на фінансову звітність, а і на процес обліку загалом.

Як зазначила І.Рузмайкіна, облікова політика розглядається: у вузькому та в широкому її значенні, за рівнями її формування, за складом елементів, за необхідністю та обсягом їх розкриття у фінансовій звітності. У вузькому сенсі розуміється встановлений законодавством набір альтернатив для відображення в бухгалтерському обліку підприємства господарських операцій, активів і зобов'язань, витрат і фінансових результатів. Політика в широкому її значенні – це методологія ведення обліку для цілей планування та прийняття управлінських рішень, адекватної оцінки активів, зобов'язань, витрат і результатів при складанні фінансової звітності, податкового планування тощо [9, с.37].

На вибір облікової політики впливає низка чинників, до яких відносять форму власності, організаційно-правовий статус, галузеву приналежність та вид діяльності, систему оподаткування, стратегію фінансово-господарського розвитку, наявність матеріальної бази, систему інформаційного забезпечення підприємства, рівень кваліфікації бухгалтерських кадрів [6]. Крім того, до зовнішніх чинників віднесені господарська ситуація в країні, рівень інфляції, стан господарського, податкового і бухгалтерського законодавства, інвестиційна активність, розвиненість інфраструктури ринку. Дані чинники повинні враховуватися керівництвом підприємства під час розробки та формування облікової політики.

На думку багатьох вчених, на міжнародних та державних рівнях встановлюються загальні правила бухгалтерського обліку, які повинні оптимально поєднувати державну регламентацію із засадами ринкової економіки, а в масштабах галузі ці правила уточнюються. Докладна розробка правил і визначення механізму їх реалізації мають здійснюватися на підприємстві. Оскільки

кожному підприємству властиві свої особливості, то при розробці облікової політики необхідно передбачити ті принципи, методи і процедури, які характерні для його діяльності. Причому правила, які підприємство розробляє самостійно, не повинні суперечити загальноприйнятим вимогам П(С)БО, МСФЗ та іншим нормативним документам з регулювання бухгалтерського обліку.

Прийнята підприємством облікова політика оформляється відповідним організаційно-розпорядчим документом – наказом, розпорядженням чи положенням. Текст облікової політики може викладатись як у самому наказі (розпорядженні, положенні), так і бути додатком до нього. Офіційної типової форми наказу про облікову політику не затверджено, тож підприємство самостійно встановлює методи та процедури, якими користуватиметься, з огляду на специфіку свого бізнесу. Наказ (розпорядження, положення) оформляють та затверджують відповідно до загальноприйнятих вимог діловодства [11, с.463]. Що ж стосується якості облікової політики, то необхідно її підвищувати за такими критеріями, як економічна доцільність, повнота, неупередженість облікової політики, несуперечливість законодавчій базі, раціональність методів обліку, відповідність цілям підприємства та автоматизації обліку [1].

У глобальній економіці підприємства конкурують на ринках третіх країн. Для підприємства, що виробляє продукцію на продаж, бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку, означає, що її продукція реалізується краще і в більших обсягах, ніж продукція конкурента. Міжнародна конкуренція стосується долі конкретних підприємств. Вони повинні конкурувати з іншими вітчизняними підприємствами за фактори виробництва так само, як і з іноземними підприємствами, які виробляють конкурентну продукцію [2]. Результати реалізації облікової політики впливають на процес формування фінансової звітності, яка має демонструвати зовнішнім користувачам позитивні сторони діяльності підприємства. Так, інвестори або потенційні іноземні партнери можуть розглянути звітність підприємства для ухвалення рішення про подальші напрямки співпраці. Для цього інформація має бути повною та такою, що дозволяє порівняти дані підприємства з даними інших підприємств. Зрозумілість в даному випадку буде досягнута лише за умови першочергового впровадження доцільної облікової політики. Слід зазначити, що міжнародна конкуренція знаходиться під впливом законодавства країни, на території якої здійснюється міжнародна діяльність. Тому слід враховувати це і при формуванні облікової політики. Тож формування облікової політики підприємства в умовах міжнародної конкуренції є певним етапом формування конкурентної політики.

Таким чином, вивчаючи вплив тих чи інших чинників на формування облікової політики, необхідно враховувати, що підприємство не може сліпо слідувати будь-яким рекомендованим абстрактним типовим схемам, а повинно прагнути забезпечити здійснення лише йому властивих завдань і цілей. При цьому, в разі здійснення діяльності на світових ринках, обов'язково необхідно враховувати вплив міжнародної конкуренції та тих умов, що їй властиві в певний період часу. На законодавчому рівні система нормативного регулювання бухгалтерського обліку надає таку можливість, адже вона передбачає певну свободу та

варіантність при формуванні облікової політики.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О.М. Проблеми формування облікової політики. Напрями її удосконалення [Електронний ресурс] / О.М. Бондаренко, М.П. Білан // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Зб. наук. праць. Вип. 31. — 2011. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Bilan.pdf
2. Васильківський Д.М. Конкуренція в міжнародному бізнесі : курс лекцій / Д.М. Васильківський, О.Ф.Яременко. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 80 с.
3. Гончаренко І.М. Облікова політика в агроформуваннях [Електронний ресурс] / І.М. Гончаренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». Зб. наук. праць. Вип. 35. — 2009. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2009_35/20.htm
4. Дупай М. Формування облікової політики як важлива складова організації бухгалтерського обліку / Микола Дупай // Економічний аналіз. Зб. Наук. праць. Вип. 6. — 2010. — С. 231–233.
5. Левченко О.П. Сучасний стан формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах / О.П. Левченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Вип. 17, Ч. 2. — 2012. — С. 7–15.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020
7. Олійничук В.М. Особливості реалізації облікової політики у фінансовій звітності / В.М. Олійничук // Інноваційна економіка. — № 3 — 2012. — С. 132–140.
8. Пеньова О.В. Особливості формування облікової політики підприємства в частині обліку витрат на виробництво екологічно чистої продукції рослинництва / О.В. Пеньова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Вип. 17, Ч. 2. — 2012. — С. 73–84.
9. Рузмайкіна І. Облікова політика як складова загальної стратегії управління підприємством / Ірина Рузмайкіна // Економіст. — № 5 — 2010. — С. 36–41.
10. Янчева Л.М. Генезис облікової політики та її економічна сутність / Л.М. Янчева, Н.С. Акімова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Зб. наук. праць. Вип. 1. — 2008. — С. 3–8.
11. Яцишин С.Р. Облікова політика: формування та контроль за її дотриманням / С.Р. Яцишин // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Зб. наук. праць. Вип. 36. — 2011. — С.462–465.